

ÇOBAN KÖPEKLERİNİN IRKSAL AYRIŞTIRILMASI

Ilker Unlu @28 Aralık 2019

“O köpek” nedir? Irksal ayırıştırma geleneği tam oturmadığı için şimdilik her köpeği, ortaya atılan **iki** ırk şemsiyesi altında toplamaya çalışıyoruz. Eğer köpeğimizin kıymeti bilinecekse bunun onun sadece **Akbaş** ya da **Kangal** olarak tanınmasına bağlı olduğunu düşünüyoruz.

Ne Kangal ne de Akbaş Köpeği diye bir köpeğimiz olmadığını farz edin. Diyelim sene 60’lar. TRT’de yeni bir kavramdan bahsediliyor. Ulusal köpek ırklarımız denen yeni bir fikir atıyorlar ortaya. Köyde büyüyen ya da kırsala yolu düşen herkes eşsiz çoban köpeklerimizden haberdar olsa da bu köpekleri sadece o kadarıyla görüyorlar. Çoban köpeği. Koyun köpeği. Davar köpeği.

Sonra bir şey daha duyuyorlar. Bu köpekler diyorlar artık ırk statüsüne çıkacak ve öyle korunacak. Onlar da milli değerlerimizden. Irk ne ola ki? Herkes başka başka bölgelerden geliyor. Geldikleri yörenin coğrafik yapısına ve hayvancılık varlığına dayanarak farklı bir çoban köpeğini anlıyorlar. Korunsa korunsa bizim oradaki korunmalı diyor Trakyalı. Orta Karadenizli de. Doğu Anadolu da. Devlet hangisine yetişsin?

Irk diyorlar ama tam olarak neyi kastediyorlar? Bugünün Türkçesiyle, Türk Dil Kurumu şöyle bir tanım veriyor: *Bir canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm.* Hepsi çoban köpeği gibi davranıyor ve hepsi çoban köpeği gibi görünüyorlar. Bundan daha fazlası olmalı.

Bu eski köye yeni icadın nereden geldiğine bakıyorlar. Batı icadı çıkıyor. Bir yüzyıl önce İngiltere’de bir grup insanın kendine yeni bir uğraş yaratıp köpek dernekleri kurduklarını öğreniyorlar. Evsiz barksız köpeklere bakmak için değil. Irk diye bir şey icad edip o ırka mensup olduklarını iddia ettikleri köpekler için tanımlayıcı bir ırk standardı yazdıkları ve derneklerini kurarak bu tip köpekleri üretmeye başladıklarını okuyorlar. Boş zamanları çok olmalı diye düşünürken bu köpeklere birer de seçere adı verdikleri kimlik kartı çıkardıklarını, soyunu sopunu buradan takip ettiklerini ve bu köpekleri ırk güzellik yarışmalarında birbirleriyle ırk standardını en güzel hangisi temsil ediyor diye karşılaştırıp müsbakalar düzenlediklerini dinliyorlar.

E bizim köpeklerimizin nesi eksik diye düşünen büyüklerimiz ülkemizin göğsünü kabartacak köpeklerimizin benzer şekilde korunmasını ve tanıtılmasını istemeleri insanı mutlu ediyor tabii. Daha geçen hafta kurdu tepenin arkasında boğan, geride kalan yeni doğmuş kuzunun başında nöbet bekleyen, yabancıya düşman çocuğuna bakıcılık yapan köpeklerinin sadece köy eşrafınca değil tüm dünyaya duyurmak istiyor insanlar. Yerden göğe haklılar.

Eskiden sosyal medya, akıllı telefonlar vs yok. Herkes cebinde fotoğraf makinesi de taşıyor. Çoban köpeğinizi getirin diyor muhtarlar. Vilayetten geldiler fotoğraf çekilecek. Herkes toplanıyor elinden geldiğince. 7 bölgeden resim yağıyor Ankara'da merkeze. Köpek sahipleri çok emin köpeklerinden. Hepsi ırk artık diyor benim köpek. Devlet geldi fotoğraf çekti.

Katalog katalog fotoğraflar toplanıp yanyana koyduklarında tamam çoban köpeğine benzeyen ama "birbirlerine" benzemeyen bir yığın köpekle karşılaşıyorlar. Ayıkla pirincin taşını.

Bir daha bakalım diyor biri. Neymiş şu ırk. Bu iş bu kadar zor olmamalı. Bakıyorlar ecnebilerin baktıklarına. Sonunda ırk kavramı onlardan geldiğine göre gözden kaçırdıkları birşeyler olmalı. Bu iş tüm çoban köpeklerini bir araya getirerek olmuyor. Renge göre ayırılım diyorlar. Çoğu boz karabaş, diğerleri beyaz ya da kirli beyaz diyelim. Başka renkleri de var: çaparı, alası vs. Ya uzun ve kısa tüylülere ne demeli? Önce tüm beyazları yanyana koysak ya da tüm karabaşlıları diyorlar? Hala tip tipler. Tıpkısının aynısı değil. Gözden kaçan nedir? Bazıları sadece bazılarına, diğerleri de diğerlerine benziyor; ama hiç biri tam olarak birbirine benzemiyor. *Kimi koca kafalı, kimi sarkık gıgılı, kimin ağzı dar ve dudaksız kimi geniş ve sarkık. Kiminin gözleri iri iri ve yuvarlak diğerleri badem biçiminde. Kiminin postlu kısa kimininki uzun. Kimi adamın beline geliyor ama hepsi değil.*

İrk standardı tanımına daha yakından bakıyorlar. Başka milletler benzer köpek gruplarında benzeri farklılarından nasıl ayırmış? Şeytan ayrıntıda gizli. İlk önce kafa tipine bakıyorlar. Bunun kafası hafif kubbemsi, diğeri düz. Bunun kafatası geniş, diğerininki o kadar değil; alını, kaşları belirgin diğerinin nerdeyse düz; ağzı geniş, dudakları sarkık, diğerinin dudakları sıkı ve ağzı hafif uzunca; gözleri farklı; kürk yapısı

çoğunda aynı gibi ama bazısında daha ince diğeri daha kaba, bunun sırtı düz bunun kalçaya yükseliyor vs vs.

Bakarak değil elde "gönye cetvel" ölçerek benzeri farklıdan ayırmak gerektiğini gördüklerinde bu işin daha öte bir disiplin gerektiğini görüyorlar. Benzeri farklıdan ayıran nedir?

Kinoloji diyor yeni basılmış bir kitap; **köpek bilmi**. Kimisi yok artık derken diğeri neden bu köpeğin ayak bileğinin şu köpekten farklı bir açıyla yere bastığını merak edip bunu takıyor kafasına. Kimisine göre kendi gibi delileri toplayarak okumaya, analiz etmeye, karşılaştırmaya ve yeniden görmeyi öğrenmeye başlıyorlar.

İşte ondan sonra çoban köpekleri başka bir resme bürünüyor. Tüm o karabaşlılar tek bir karabaş, beyazlar tek bir beyaz olmaktan çıkıyor. Irkın aynı görevi yapan köpek grubu olmadığını anlattıkça insanlar dedelerinin köpeklerine başka bir gözle bakmaya başlayıp eski köye yeni adet yeni beklentiler ve hedeflerle köpeklerinin soyunu devam ettirmeye başlıyorlar.

Kendilerinininkilerinin eğer ayırt edici belirgin özellikleri varsa ne olduğunu artık görebildikleri için o özelliklerde üreterek yeni bir yetiştirme programı oluşturuyorlar. Böylece zamanla Kangal'imiz Akbaş'imiz ortaya çıkıyor.

*

Ne yazık ki ne 60'lardayız ne de 60'larda böyle bir şansımız oldu. Biz bu bilince son 15 yıldır ayak uydurmaya çalışıyoruz. Bir suçun bedelini ödemiyoruz tabii ki. Burası dünyanın başka bir coğrafyası. Hamsi'den sushi yapmaya sonradan merak sardıysak da hala elimizde inanılmaz değerler var. Bu nedenle de herkes köpeğinin "o köpek" olduğunu ilan ediyor sosyal medyada. Bu yarışa böyle yetişmeye çalışıyoruz bu yarışa.

"O köpek" nedir peki? Irksal ayrıştırma geleneği tam oturmadığı için şimdilik her köpeği ortaya atılan iki ırk şemsiyesi altında toplamaya çalışıyoruz. İnancımız; eğer köpeğimizin kıymeti bilinecekse bunun sadece onun Akbaş ya da Kangal olarak tanınmasına bağlı olduğunu düşünüyoruz.

Türkiye büyük bir coğrafya. Farklı farklı fauna ve flora sahip olduğunu bilip bunun içinde yaşadığı canlıları biçimlendirmemesini bekleyemeyiz. Başka başka çoban köpeklerinin iki isime sıkıştırılmaya çalışılmasının nedenlerini görebilmemize rağmen sonuçlarını görmezden gelmeye devam ediyoruz.

Çeşit çeşit karabaşlıyı Kangal, beyaz köpeklerin hepsi Akbaş olmaya devam ettikçe gerçek anlamda ne bu iki ırkı ne de keşfedilmeyi bekleyen diğerlerini ulusal değerlerimiz olarak koruyamayacağız.

Şeytanın avukatı size bunun milli olmadığını, ecnebi oyunu olduğunu söylüyor olabilir. Milli olan sadece Türkiye için değil, Portekiz köylüsü için de aynı şey demek. Sadece görev için üret. Hayvancılık ne kadar izin veriyorsa sadece o kadarını elde tut. Milli zannedilen şey sadece artık dönüşmüş olan başka bir pratikten başka birşey değil.

Tamamen suni bir seleksiyon mu? Evet. Geleneksel yetiştirme pratiğinden çıkıp köpeği başka bir ideale uygun yetiştirmeye başladığımızda olan zaten budur. Aksi takdirde koyuncululuğu bırakan aileler birer birer çoban köpeği beslemeyi de nasıl bırakmaktaysa bu köpekler de görev alanları daraldığında yok olup gidiyorlar. Artık milli olan göğsünü kabarttığı değerlerini bayrağa çevirerek kendi köyünün ötesine dünyanın dikkatine sunmak. Bu nedenle köpeğinin resimlerini Facebook'ta Instagram'da yayınlıyorsun.

Artık sıkı bir ırk standardı ile bir ürün olarak üretilen bu köpeklere burun kıvrımları, internette köpek resimlerine baktığınızda o köpek resimlerini internette paylaşanların, standartlı ya da standartsız, aslında ne yaptığını zannediyorlar ki? Onların standardını da sosyal medyadaki beğeniler belirliyor. Kısaca görücüye çıkan neredeyse hiç bir köpek artık sadece koyunu beklediği için üretilmiyor. İster şecereli isterse de seceresiz, insanın belirlediği yeni kriterlere dayalı bir üretimin ürünleri. Öyleyse bunu neden kitabına uygun yapmayalım?

Aşağıdaki resimlere bakalım. Yukarıda bahsettiğim o hayali fotoğraf sergisinin önünüzde olduğunu düşünün. Kolay olsun diye hepsi aynı renk olan bu köpekleri gruplarsanız kaç ırk çıkarabilirdiniz? Bu alıştırmamızın amacı eğitimsiz göze çok benzer görünen aşağıdaki köpek tiplerinin aslında nasıl da farklı olduklarını fark edebilmeye yönelik o bakış açısını edindirmeyi hedefliyor. En basit haliyle yukarıda bahsedilen

kafa tipi kriterlerinden başlayabilirsiniz. (Resimlerin hepsi google arama sonucu internetten rastgele alınmıştır.)

Kaynak: Turkulkusu.com ve hangibilgi.com

Kaynak: ve Karabash.eu

Kaynak: cherve.nutritionverde.com ve cheins-de-france.com

Kaynak: facebook.com ve alabilgi.blogspot.com

Kaynak: Pinterest.com ve yildirimveteriner.com